

Jubileum, mögöttesel

Jubileumot ünnepelt 2012. december 6-án a magyar/kanizsai József Attila Könyvtár. Fél évszázaddal ezelőtt, 1962-ben alapította az intézményt az akkori önkormányzati testület, a Községi Népbizottság. Az alapítási okiratot a népbizottsági elnök, Bödő Bálint írta alá. Az eseményre az invitálás ünnepi köszöntőt, a könyvtár történetének ismertetését, alkalmi kiállítást és zenei élményt kínált a meghívón.

A város neves szülöttéről, a kétszeres Híd Irodalmi Díjas költőről és közismert ügyvédéről, Koncz Istvánról elnevezett terem megtöltő közönséghez Bús János igazgató szólt. Visszatekintett nagyon vázlatosan a könyvtár, azaz a városban egykor működő kisebb-nagyobb könyvtárak immáron 150 évére.

Egykori könyvtárak pecsétjei

Katkics Zoltán művelődési és oktatási tanácsos - a község elöljáróságát is képviselve más tisztségbeliekkel - általános érvényességgel mondta a könyvtárról, hogy az a birtokolt és állandóan gyarapodó gazdagságával valójában minden civilizációs vívmány tárháza, s mert őrzi és érdeklődőknek továbbadja azokat, kútfő szerepét is betölti az emberi és közösségi fejlődésben. Arra is kitért szorosra fogott beszédében, hogy többszöri költözteté-

se után az impozáns könyvtári anyag (50 000 kötet könyv és sok más tetemes gyűjtemény) 2005-ben végre rangjához méltó új épület falai közé kerülhetett, ahol nemcsak könyvkölcsönzés folyik, igényesen kialakított körülmények között, hanem könyvtári órák zajlanak diákokkal, műsorok, író-olvasó találkozók, rendezvények, előadások, s mindez a nyomtatott könyvbe elhintett szép szó megszerettetése célzatával is.

Dr. Pató Imre nyugalmazott tanár, aki az intézmény első igazgatója volt, nyugodtan tanulmányának mondható írásában a könyvtár névadójáról, József Attiláról és életútjáról értekezett, érintve még a napjainkban végzett vonatkozó kutatásokat is. (Garamvölgyi László fejtegetései a Balatonszárszón történekről.) Nem kerülte meg azt sem, hogy a könyvtár névadásakor értetlenkedők is akadtak: miért éppen József Attila? A cinikusok meg: mert most az a divat. Tanár úr pedig – nincs egyedül a talányban – nem érti: a szegedi József Attila Tudományegyetemet miért kellett Szegedi Tudományegyetemmé szürkíteni, nevének díszétől megfosztva. S miért van bárkinek is láb alatt a költő Duna-parti szobra, ott a rakodópart alsó kövénél...

Az előadás után vetített állóképek szövegkíséretéből megtudhattuk, hogy a mai könyvtár alapfundusa valójában egykor jól működő polgári, szakmai és egyéb egyesületek, egyesületek, gazdakör – a változó történelmi időkben bizonyára el is gazdátlanodó – könyvállományainak összegyűjtésével és egyesítésével jött létre.

Vetített képek mutatták a könyvtár dolgozóinak napi ténykedését, illetve annak eredményeit is: könyvbemutatókat és egyéb rendezvényeket, programokat.

Sagmeister Peity Laura és tanítványai, természetesen teljesen elavult könyvekből készült szobrokat állítottak ki az ünnepre, s azok újdonságként tettek kellemes benyomást a szemlélőkre, a hallgatókra pedig Marija Radomirović és Asztalos Alfréd muzsikálása.

Bús János igazgató beszélt a könyvtár távlatos terveiről is. Az intézmény újra ki szeretné adni és lefordíttatni szerb nyelvre Kanizsa monográfiájának első kötetét, és megírni az 1848-49-től errefelé történeteket is. (Számon kell tartani, hogy fordítói megbízatásról már kötetelt egyszer szerződés, csak azt nem tudni, hol tart a vállalkozás. Kifizetett tiszteletdíj ellenére sem.) A 60. Írótabort pedig éppen nem volt miért emlegetnie az igazgatónak, ha csak azért nem, hogy az íróvendégek be sem léptek a könyvtárba. S más egyébért sem, amiről olvashattunk és hallhattunk itt is, ott is. Egyébként, nagyérdemű boldogult Fehér Ferenc egykori utánaszámolását követve - abból kiindulva ti., hogy '52-ben volt az első Írótabor - 2011-ben volt a 60. itteni írói sereglés, 2012-ben pedig hatvanéves.

*Pató Imre, Gion Nándor, Gion Katika,
Szabó Frigyes, Fehér Ferenc
(27. Írótabor, 1978)*

Tudni kell azt is, hogy a táborozások begyűjtött anyagából a szervezőtitkár, a majd Weiss Zoltán nevet is fölvevő Koncz István – csak dicséretére mondható ez -, minden évben állított össze, nevezzük így, évkönyvet, és az írótabor költségeinek terhére, be is köttette azokat. Ott-honában tartva, és saját tulajdonának tekintve a könyveket. Pedig az ebbe fektetett munká-

ját is tisztelen honorálta ez a közösség. Talán egy gyászülés megtartásának híjával, elhunytakor.

Már a nyolcvanas évek elején személyesen kezdeményeztem, hogy a nagyon értékes anyagot közösségi tulajdonúvá kell tenni, és a legilletékesebb helyen, a könyvtárban kell elhelyezni. Csak akiknek hatalma lehetett volna ehhez, azoknak nem volt ínyére darázsfszékbe nyúlni.

Elhalálozása előtt a nevezett bizonyára hagyatékozott. Az évkönyvek pedig nem képezhetik annak tárgyát oly módon, hogy magánkézben maradhassanak. (Ehhez súllyal bírószó kell, illetékes és hiteles szájából elhangzó.)

A jubileumi műsor folytatásában az igazgató ajándékot és virágot nyújtott át a már korábban nyugdíjba vonult két könyvtárosnak, Biacs Magdolnának és Vajda Margitnak. Így köszönte meg a könyvtárhoz való hűséget a két legidősebb olvasónak is, Sóti Rózsának és Bata Erzsébetnek.

*Biacs Magdolna, Szabó Frigyes
és Vajda Margit a jubileumon*

Vörös Anna könyvtárost is a közönség elé szólította a kötelesség. A kitiltott és az ünnepre hívatlan horgosi fiókkönyvtár vezetőjétől-könyvtárosától, Virág Ibolyától érkezett üdvözlő táviratot olvasta föl. Nevezett tíz évig állt ennek a könyvtárnak az élén. (Kellemetlen föladat volt az olvasás, és kényszerűségből adódott, mert amikor megérkeztem, minden rejtett szándék nélkül érdeklődtem a távirat felelől. Nem tudott róla mindenki. Akaratlan „áru-

lásom” nélkül elsikkadt volna. Az ünnepségről fölvevett filmen az első mondatai nem is hallatszanak.)

A Magyar Nemzeti Tanács, érthetetlen, nem képviseltette magát a karámjába terelt-fogadott szerelmetes gyermeke ünnepén.

Kenyeres Ivanka egy saját festményét ajánlódta a könyvtárnak, majd meg én kértem és kaptam szót. Fölkonferált, de inkább motyogott a hallgatóság felé az igazgató, elegánsan és igen közvetlen modorban, hogy „a Frigyes”. Ez a választékos tónus, hozadék lehetett még abból az időből, hogy együtt kanászokdtunk valamelyik járáson, disznókonda mellett.

Megköszöntem a mikrofonnál, hogy 1975. október 1-jén átvehettem Pató tanár úrtól a könyvtár irányítását, és tehettem azt tizenöt évig. Meggyőződéssel mondtam, hogy bizonyára nem rosszul, mert 2011-ben azért a munkámért is besorakozhattam a község eddigi Pro Urbe Díjasai közé.

Amikorra mondandóm végére értem, addig Bús János igazgató úr, úgy utólag, előkotort valahonnan még egy ajándécsomagot, és nyújtotta nekem. Rövid szünet állt akkor be, mert nem akartam gazdája lenni az „ajándéknak”. Egyre Arany szavait méregettem, s már-már elmondtam hangosan, hogy megbocsásson méltóságok, nem érzek rá méltóságot, de elálltam szándékomtól, ne okoznék jubileumi botrányt. (A csomagot továbbadhatja majd a könyvtár, csak nagyon ügyeljen, hogy ne maga teremtette szorult helyzetben, megalázó módon, nagyközönség előtt tegye. Önnön arculatrombolásaként is.)

Hiányérzetet hagyott maga után ez a jubileumi ünnep. Döntően azért, mert nem az intézmény története állt a műsor tengelyében. Nem is állhatott, mert meg sem írták. Az meg vékony történet, hogy egyesített állományokból egyszer végre egy helyen lett komoly könyvtári anyag, aminek alapján '62-ben döntést lehetett hozni intézményalapításról, és az 2005-ben nagyon mutatós küllemű épületbe költözött. (Amelynek tervezésekor egyébként kellő időben, de hiába érvelt és bizonygatott a szakma, hogy a könyvtárépület a mindenkori használók és dolgozói érdekében se legyen többszintes. És hogy nem ilyen, hanem amo-

lyan figurájú és méretű polcokkal, bútorokkal kell azt berendezni, az ésszerű térkihasználás okán. Arról is szólva, hogy a könyvtárnak indult épületben – a Művelődési Ház nevet kapta a keresztvízben –, lett végül könyvtár is. De ez a név – mert nagyon drágák a betűk! –, csak nagy viaskodások árán került föl a homlokzatra. Az épület helyének megválasztása pedig olyan jól sikerült, hogy a rendezvények idejére is biztosított a motorzúgásos hangaláfestés. Teherjárművek, autóbuszok jóvoltából. Az arcot pirosító oxigénhiány meg a kiválóan záró ablakoknak hála. Az egyik szülőatya, akkori megmondható, ettől még bizonyára nagyon jól érzi magát kicsiny trónusán, a másik meg belepirul friss levegő híján, másokat zavaró tüsténkedésébe, műsorok idején. Ők mindketten tudták, mert a közéletben mozogtak – egyszer ilyen, másszor más színezetben –, hogy a könyvtár helyét még a '70-es években meghatározták, s ennél sokkal jobb, csöndes helyen, olyan ésszerűséget is szem előtt tartva, hogy ami kultúrintézmény és felnőttoktatás, ha egyetlen mód van rá, legyen mind egy udvarban.)

Tehát: a hallottaknál sokkal nagyobb története van ennek a könyvtárnak. És annak épp hosszabbik időszakasza, a fölfutás és a beérés, a kiteljesedés évtizedei maradtak ki az ismertetésből. Ilyen látószögből nézvést, részvétávirat is lehetett volna a tavalyelőtt még igazgató asszonyé afölött, hogy csak ennyire futotta. Mert többet érdemelt volna a könyvtár, a csak egyszer történhető jubileumára. Azt pedig csapatmunkában lehetett volna elmondani róla. Amihez hiányzott az ötlet, amelyre aztán akarat, szándék tudott volna támaszkodni. Mivel ilyen elképzelés nem volt, haladok majd egy megfelelőnek gondolt csapáson.

Nos, Kanizsa '62-ben hivatalosan is létrehozott, addig névtelen, de kulturális igényeket hivatásszerűen ellátó alapintézménye, a József Attila Könyvtár, a mai napig több épületben kapott hol rövidebb, hol nagyon hosszú időre kényszerű elhelyezést.

Első állomáshelyét a Dukai Adolfné-féle egykori nagygazdaházban, a Fő utca (akkor Tito marsall u.) és a Bolmány utca sarkán foglalta el, amely ház a Földműves-szövetkezet

főépülete is volt. A könyvtárat a sarok melletti, teremszerű, osztatlan nagy helyiségben rendezték be a földszinten, ahonnan boltot költöztettek ki előbb. A bejárat a Fő utcára nyílt. A könyvtárban az igazgatói szerep – az elemi iskolában való tanítás mellett – Pató Imre tanárra hárult. Minden egyéb könyvtárosi munkát az idős Prázsisy Margit vegytan és számtan szakos tanár – egykor iskolaigazgató -, s a még tanulás előtt álló fiatal Vajda Mária látott el. A takarítást, a fűtést, a könyvborítást-javítást, a kifutói munkát Nagy Jusztinára osztották. A nyugdíjas Prázsisy Margit helyét egy falusi iskolából érkező, fiatal és házas tanító, Szöllősy Vágó Verona vette át.

*Az egykori Dukai-ház
(A szerző fotója)*

A könyvtár következő szálláshelye is a Fő utcán volt, a szűk központban, a korábbi helyével ellentétes oldalon. Konfiskált épület volt az is, és Szabados-kocsma néven él a köztudatban. A könyvtárnak a „honfoglalással” itt ki kellett várnia, hogy a Tervezőiroda átköltözzön a túloldali sarokra, az újonnan fölépült Hotel Turist emeleti részébe.

A teljes könyvtári anyagot a tél kellős közepén, '67 januárjában hurcolták át a Dukai-házból. Az időszakhoz illő, tíz amannyi fokos hidegben. Úgy, magad Uram, teremtöm módján...

Ez a könyvtár több helyiségből állt, de a felnőtt és a gyermek olvasók kiszolgálása egy helyen történt, a megfelelő módon szétválasztott könyvállományból. Újdonságnak számított, hogy a két korcsoportnak – nem kizáróla-

gosan, de – már külön könyvtárosa volt.

Az igazgatás Pató Imre tanár hatásköre volt, a diáktáborral Szöllősy Vágó Verona, a felnőttekkel pedig, munkaidejének feléig az ekkor kezdő új könyvtáros és adminisztrátor, Vajda Margit foglalkozott, Prázsisy Margit segítő eligazítása mellett. Az idős asszony egynegyed évig majd újra munkába állt itt, a szabadságra kényszerülő Szöllősy Vágó Veronát helyettesítve. Nagy Jusztina továbbra is gondosan látta el az altiszti föladatakat.

*Itt állt a Szabados-kocsmából lett könyvtár
(A szerző fotója)*

Jómagam ebbe a könyvtárba fordultam be először olvasnivalóért Kanizsán. A hosszú, földszintes épületet akkor már csak a szentlélek és a jó sűrű aládúcolás tartotta.

1970-ben – ez volt az a nagyon emlékezetes árvizes év – újra költöztetni kellett a könyvtárat, ekkor a Községi Szakszervezeti Tanács főhadiszállásának a helyére, a Jugoszláv Néphadsereg u. (ma Gesztenyefa sor) 2. sz. alá. Ez is a kommunista hatalom által kisajátított ódon (1907) épület volt, régen a Gazdaköré, a benne ténykedő Legényegylettel. Sok ablakkal és egy bejárati ajtóval nézett az előtte álló háromszögű kis térre, rajta a kovácsoltvas kerítéssel körülvett fekete Jézus Szentséges Szíve-szoborral, amely a vasútállomás irányába tekint az útelágazásban.

Ennek a hosszú épületnek a beosztása már lehetővé tette, hogy egy terem a gyerekosztály, egy pedig – a jelentősen nagyobb - a felnőttek részlege legyen. S itt már volt konyhának ki-nevezhető hely is. Mögötte keskeny helyiség – kamra lehetett egykor - szolgált hosszú és

magas, erős polcaival a bekötött újságok és folyóiratok raktározására, de volt azokon rengeteg, spárgával átkötözött, évfolyamok szerint felsorakoztatott más anyag is. És a könyvtárban volt külön irodahelyiség, telefonnal.

Az iroda végfala mögött száraz, széles, zárt kapualj. Fölötte padlásszoba, amelyet Dobó Tihamér - Cigonya festő, a menthetetlen és társtalan művész változatosan használt: az volt a nappalija, a műterme és hálósobája is. Ott szedte be altatóit egy januári téli éjszakán, ötvenévesen se. A szóbeszéd, hogy lavórjában befagyott a mosdóvíze, csak a könyvtár és a Munkásegyletem mocskolására volt jó.

A kapualjban volt egy kétszárnyas pinceajtó, és néhány lépcsőfok után egy másik ajtó nyílt egy padlódeszkával elrekesztett keskeny, rövid folyosóra. A deszkafalból zsanéros ajtó nyílt, lakat fityegett rajta, az zárta a Szöllősy Vágó házaspár alapította Kodály Zoltán Szimfonikus Zenekar kicsiny raktárfelületét. A zenekar télen a könyvtár nagytermében gyakorolt, zárva tartási időben. A fáma szerint, egyik helyi föllépésükkor, egy nyüzsögni nagyon szerető elvtárs köszöntötte a két gyerekükkel négytagúvá lett zenekar hallgatóságát. Rövid bemutató beszédét azzal zárta, hogy „A sada nastupa drug Kodalj i njegova družina” („Most pedig Kodály elvtárs és társasága lép föl”).

Két-három lépcső vitt egy platószerűségről egy szélesebb folyosóra és az udvari kijáratához. Ezt a folyosót az Amatőrszínház (1914) előcsarnokának – folyosónyi széles az is, de számtalan változatos kiállítás helyszíne – kétfelé nyíló ajtaja zárta. Az udvarban, a telek közepén, az Amatőrszínház épülete állt, rajta túl, ablakaival a szomszédos Moša Pijade (népiesen Kezitcsókolom, ma Színház) utcára néző gondnoki lakás.

Az utcáról az üvegfalú szélfogón belépve a nagyteremben volt az érkező, s szemben vele a kiszolgálópult – valami jobb helyen már rég megunt és kidobott, masszív, nagy íróasztal - a könyvtárossal. A pulttól jobbra, a termet záró falon, két egyforma méretű fekete márványtábla, néhai írók bevéselt nevével, akik eljártak vagy megfordultak valaha az Írótáborban. A táblák közé nem építették be az elhunytak

emléke fölött világítani hivatott mécsest, de a helye megvolt. A magas ablakok alatt (asztalokkal, székekkel-fotelokkal, fogassal) az olvasói tér. Az asztalokon napilapok, hetilapok, folyóiratok. Itt is Pató Imre tanár volt a könyvtár igazgatója, de továbbra is csak tanítás mellett. Szöllősy Vágó Verona vérbeli pedagógusként irányította a gyerekkönyvtárat, Vajda Margit pedig továbbra is a felnőtt olvasók osztálya volt, és az adminisztrációs munka. Ők mindketten tettek könyvtárosi szakvizsgát. Nagy Jusztina maradt a régi posztján, de gyerek és felnőtt olvasó egyaránt rábízhatta magát olvasmányválasztási eligazodásában is.

1975 őszén Pató Imre igazgató fölkért engem – nem oly régen középiskolai diákját -, hagyjam ott a mezőgazdaságot, és vegyem át tőle a könyvtárigazgatói posztot, teljes munkaidővel. Politikusokkal letárgyalta, azok hintették szentöltvizüket a javaslatra. Nekem tetszett a följajánlás, mert nem kellett volna naponta utaznom a likai telepések kis falujába, és a munka teljesen új világot ígért, de egy ideig fékezett ismeretlensége. Végül ráálltam a dologra – levelező voltam az újjvidéki Magyar Tanszéken -, és 1975. október 1-jén beültem a könyvtár irodájában az igazgatói székbe.

Nem reprezentálással vagy világkörüli útra készülődve kezdtem a munkámat, hanem ismerkedtem az ismeretlennel, meg a közvetlen körülményekkel is. Amilyen pl. a lejáró volt a pince ajtaja mögött. Hát én ott olyan lealacsonyító, posztomhoz méltatlan munkába fogtam, hogy faanyagot, baltát, fűrészelt, kalapácsot, szöveget, mérőszalagot, harapófogót vettem kézbe, és rakfelületet ácsoltam a könyvtár fűtésére vashordókban tárolt olaj elhelyezésére, hogy ne kelljen azt messzebből cipelni a kályhákhoz. Ahelyett, hogy asztalost vagy ácsot fogadtam volna. Borsos áron.

Itt hallottam arról, amit bizonyára mindenütt csak halkan és körbepillantva suttoztak, de azt se sokáig. Hogy ti. a városnak sokkal korábban, már a '70-es években lehetett volna új könyvtára. Szlovéniának köszönhetően. Mert azt a szocialista köztársaságot a '60-as évtizedben elemi csapás érte, és Kanizsa is segített az ot-taniaknak az újjáépítésben. Nálunk meg itt volt

az említett '70-es árvíz. Szlovénia pedig számon tartotta segítőit, így Kanizsát is. De mégsem lett új könyvtár, mert éppen akkor – a valamikori, lerombolt polgármesteri ház telkén – a könyvtárnál nagyobb, hatalmasabb, és majd igazi hatalommal bíró közintézmény épült a városban, ahova nagyon sok téglá és egyéb építőanyag kellett.

*Az egykori Gazdakör utcafronti épülete ma
(A szerző fotója)*

Az is a könyvtárral történt, hogy – sugallatra, és tudtuk is kiére - meglátogatták a pártbizottságból afelől győződni meg, hogy valóban nyilaskereszt formája van-e az Írótabor két fekete emléktábláját rögzítő, díszítőként is szolgáló szögfejeknek. És megtiltották a táblák áthelyezését az utcafronti falra. Könyvespolcnak kellett volna tér, mert intenzíven gyarapodott az állomány. Kegyeletsértési szándékot emlegettek. Menjek a Vörös Házba mea culpázni, jött a jó tanács. Meg se fordult a fejemben gyónási szándék. Hamar feledésbe is ment a dolog.

Aztán pedig a könyvtár felségjogát kellett megvédeni.

Az Amatőrszínház telefon nélkül volt. Erről elbeszélgetni hívatott egyszer az illetékes érdeklődő titkára. Nem parancsként, de olyanformán mondta, jó lenne úgy megoldani ezt a gondot, hogy a rendező-igazgató a hátsó keskeny folyosón bejárva, mindig hozzáférhessen a telefonhoz. A könyvtár zárásakor, az irodaajtóban nem kell benne hagyni a kulcsot, hogy kívülről ki lehessen azt zárni.

Nem tetszett az elképzelés, mert egy kívül-

állónak mi keresnivalója kénye-kedve szerint a könyvtárban. Ennek kivédésére eldöntöttük (mivel a könyvtárnak nincs mosdója és a velejáró – az csak udvari volt, télen nagyon hideg és kellemetlenül szellős): cserébe azt a föltételt szabjuk, hogy mi az olyan szükségünkre bejárhassunk a színháznak abba a részébe. Tudtuk, hogy ezt meg a színházvezető nem lesz hajlandó elfogadni, és így ki-ki gazdálkodhat a maga portáján. Dúlt-fúlt a rendező-igazgató, s bepanaszolt a titkárnál, minekután az kötelességéből adódóan, úgy tessék-lássék módon, megrótt minket: - Benne felejtettétek az ajtózárbán a kulcsot! – Nem úgy volt. Benne hagytuk – mondtam neki. – És ezután is így lesz! S úgy lett.

A mindennapi munka mellett tartottuk és építettük a könyvtár kapcsolatait. Benne voltak ebben az iskolák, a falvaink, a környező könyvtárak (Zenta – Tomin Vera, Ada – Tóth István, Csóka – Király Ružica), a Szerb Matica könyvtára mint felettes szakmai intézmény (Heinermann Péter). Ismeretségeinknek hála eljutottunk a könyvtárosok országos közgyűlésére, Herceg Noviba '77-ben, majd meg az isten háta mögötti, hegyek közé eldugott kicsi falucskába, Njegušiba, s ott a költő-pátriárka szülőházába (Csáky S. Piroska), ahol vitrinben állt igen szerény, kék öltözékében a Hegyek koszorúja is, Csuka Zoltán fordítómunkájának első kiadása. És a helyiségben volt egy kényelmes karosszék is, kitoldott lábakkal. A hórihorgas fejedelem abból hajolt munkái fölé, miközben ott derenghetett előtte A mikrokozmosz fénye is.

*Tóth Istvánnal (második sor) a Herceg
Noviban tartott közgyűlésen*

Az Ady-centenáriumra, '77-ben, az adai könyvtár nagyon szép kiállítási anyaghoz jutott Magyarországról. Hibája csak egy volt: Adán és Kanizsán kívül a széles nagy körzet településeinek a könyvtárak nem mérték közszemlére tenni, eredete miatt.

A többrétű testvérvárosi kapcsolatban, a művelődés vonalán mi tettük az első lépést a kiskunhalasi Városi Könyvtár és előretolt helyőrsége, vagy utóvédje, Kiskunmajsa felé. (A fiatal igazgató, Varga-Sabján Gyula, aznap tett államvizsgát Pesten, de a találkozót vele is létrejött.)

Legfontosabbnak az újvidéki Forummal főnálló jó kapcsolatunkat tartottuk. Ez a nagyvállalat nemcsak könyvkiadó volt, hanem könyvbehozatalra is jogosult, és anyaországi, romániai, felvidéki kiadású magyar könyvet csak ott lehetett vásárolni nagy választékban. De ez a partnerség föltételezett még egy kapcsolatot, egy hatalmas képződménnyel: Tartományi Művelődési Önigazgatósági Érdekközösség néven. Gyakorlati szerepe ennek jószerivel annyi volt, az akkor tényleges(ebb) en működő autonómiában, hogy a tartomány kasszájából neki juttatott pénzeszközöket meghirdetés útján fölossza könyvtárak között oly módon, hogy azoknak a könyvekre szánt pénzét begyűjtötte, a „sajátjából” pedig adott hozzá ugyanannyit, amíg a készlet tart - elv alapján. Visszafizetési kötelezettség nélkül. Ez a gyakorlat a tehetős közösségek könyvtárainak állományát nagyon szépen gyarapította. Kanizsáét is.

A Forum hatalmas raktárában (Csüllög Éva és Dancsó Jenő – ő volt a Könyvbarátok Köre időszakos rovat gondozója is a Magyar Szóban – kalauzolása mellett) válogatáskor mindig a magyar könyvek bőségzavarát kellett érezni. És ott volt még a magyarlakta területeket rendszeresen járó Könyvbusz is, robosztus vezetőjével, Janó bácsival (Fazekas János Temerinből), aki könyveladásban nem tudott lehetetlent, s egy kávézási idő alatt telemesélte a világot, természetéhez igazodó orgánnummal, és éppoly ízesen is.

Ebben a könyvtárban lett divattá – oly korban éltünk -, hogy március 8-án a kolléganők a reggeli kávészünetet megejtve, virágszállal a

kezükben, hazamehettek. És egy-egy söprűt is itt kaptak majd egy alkalommal az ünnepükre, ne kelljen annyit gyalogolniuk a munkahelyre, és haza onnan.

S berobogott egyszer a könyvtár gyerekosztályára nagyon határozottan egy kisleány, a pult elé is úgy állt oda, és óhaját is úgy mondta az új könyvtárosnak, Biacs Magdolna tanítónak (a Szöllősy Vágó család akkor már Szabadkára költözött): Eledek Benek meséit kérem!

S itt kapta a könyvtár belgrádi rokonintézménytől kék borítékban azt a levelet, amely címzésének zárójeles része ez volt: Na ruke Jožef Atile (József Attilának személyesen).

A könyvtár '79. június 30-ig maradt önálló intézmény. Akkor jött a szintén emlékezetes hullám, csak most politikai parancsként, amely minden közületet fúzióra kényszerített. A Munkásegyletem nem az elemi iskolát – ott nagyon sok volt az eszkimó -, hanem a könyvtárat és a Kultúra Filmbemutató Vállalatot fogadta maga mellé ebben a kényszerítésben. (Hogy ebből eredt-e, de nagyon hamar kimutatta, hogy mostohái vagyunk. Náluk – miután már nem tudtak hívatásos sofört tartani -, élt korábban az a gyakorlatot, hogy ha szárnysegédi helyet betöltőnek nem volt hajtási jogosítványa, akkor elküldték levizsgázni, és állták a tanfolyam költségeit. Énrám is ez várt, csak a jogosítvány megszerzése után a költséget magamnak kellett állnom. A miértjét nagyon simán át lehetett hárítani az önigazgatás támpillérére, a tetszés szerint vezényelt munkástanács döntésére.)

A könyvtárban nem volt egyöntetű az öröm az integráció fölött, pedig előnyei voltak: mozgékonyabbak lettünk, mert hozzájuthattunk gépkocsihoz, és mindenkor körüljárhattuk a falusi könyvtárakat, a szomszédos és a távolabbi intézményeket, az anyaországi testvérvárost, az újvidéki Forumot, az Írótaborral rokon rendezvényeket (Szenteleky Kornél ünnepe Szivácon – Kristály Klára; a Csépe Imre emléke előtti tisztelgés Kishegyesen – Vigh Rudolf); többet költhettünk könyvekre, s nem mellékesen, jobb lett a fizetésünk. Mert a nagyobb, pénzesebb (fél)testvér abban nem alászállt, hanem magához emelt bennünket.

Jármű nélkül annak az elvárásnak sem tudunk volna eleget tenni, amelynek az volt a jelszava, hogy „kultúrát a munkacsarnokokba!” Így viszont indulhatott mozgókönyvtárunk a Metalba, a Budúcnostba és a Téglagyárba.

A ma már megmosolyogtató jelszó szellemében került sor arra is, hogy Dudás Károly még nyomda- és ólomszagú Ketrecbál c. regényét nem a könyvtárban mutattuk be, hanem kivittük az Üvegház ebédlőjébe. Az alaposan előkészített, valójában ősbemutatónak az volt a hozadéka, hogy fölolvasonak bevontunk ottani dolgozókat, de az igazi újat az hozta, hogy a regénynek – Herceg János jogosan a mű mellett ágáló, rövid és erős hangú követelésén kívül – mivel még nem volt kritikai visszhangja, így teljesen szuverén módon tudtuk fölismerni a divatos áramlat szellemében írott regényekétől nagyban eltérő értékeit. A szerző azóta többször és több helyen fölírta az akkor uralkodó kánon alakítóinak saját műve mellőzését. Könyvtárunknak ennek ódiumából semmit nem kellett magára vennie.

Gion Nándorral és Dudás Károssal
(Kovács Károly fotója; 1986)

Majd részese lett a könyvtár (nevét ekkor sem adtuk föl) egy újabb fúzióknak is. Ekkor lett egy főpáztora a község összes oktatási-nevelési és művelődési intézményének – egy életben tartott, de valójában életképtelen óriáscsecsemőnek.

Az integrációs státusz ideje alatt került sor az Amatőrszínház és a könyvtár épületének eladására is. Ez a kényszerű lépés fölkorlácsolta bi-

zonyos körökben a kedélyeket, de hullámverése hamar elült. Az eladásról s a nyomán bekövetkezett – föltételezett – veszteségről pedig rendre egyoldalú információkat közölt az akkor még sajtónak nevezett média. Hogy ez világosabb legyen: a témáról mindig a színház rendezőigazgatója beszélt, s nyilatkozatai az éremnek csak az egyik oldalát hagyták látni. Mert arról a tényről nem szólt, hogy az eladást talán már tíz évvel megelőzően is szinte ő egymaga képezte az Amatőrszínház társulatát. Mert a szétzéledt trupp helyébe már nem lehetett újat verbuválni. Drága lett a fiatalok ideje, s avulásnak is indultak a dolgok. Az egyszemélyes Jónás könyvét pedig, vagy más monodramát, szépen elő lehetett volna adni a mozi terem előszínpadán is, a korábbiakhoz képest luxuskategóriájú körülmények között: padlószőnyeges, fűthető terem, bársonypuha székek. Fanyalgott a rendezőigazgató, mert díszlet, fények, miegyéb ... - valójában pedig: nehogy bebizonyosodjon az előszínpados út járhatósága.

Megkerülhetetlen itt arról is szólni, hogy a könyvtár épületének romló állaga egyként veszélyeztette a könyvállományt és a könyvtárosokat. A hosszú épület adaptálására pedig nem volt pénze a községnek.

S következett a már nagyon jól bejáródott megoldás. Ismét költözött a József Attila Könyvtár, és most is patinás épületbe. Ezúttal az integráció során őt is vállaló egykori Munkásegyletemre, az épületnek (akkor Edvard Kardelj tér, ma Fő tér 9. sz.) jobb oldali szárnyában foglalva el négy-öt, az oktatási tevékenység nagyon is föltűnő megcsappanásának következményeként fölszabadult tantermet (1992). Ekkorra már Cnesa Oktatási és Művelődési Intézmény névre keresztelték a Munkásegyletet. A külön bejáratú könyvtár ajtaja mellé fölszerelték a József Attila Könyvtár névtáblát is.

Addigi léte alatt a könyvtár itt dolgozott legemberibb körülmények között, olyan szempontból is, hogy az eladott épületek árán az egész intézmény gázzal való fűtési módra állhatott át. (Hullman László egykori igazgató érdeme.)

*A Munkásegyetem helyén ugyanolyan hosszú új épület húzódik
(A szerző fotója)*

A Szerb Matica szorgalmazni kezdte a községi jellegű könyvtárak önállósítását. A magyarkanizsai 2001. augusztus 24-ével lett újra önálló intézmény, ahova igazgató is kellett. Azt pedig csak pályázat lebonyolítása után lehetett kineveznie az illetékes testületnek. Az első próbálkozás nem járt teljes sikerrel, s így Ljiljana Rakin csak fél évig láthatta el a vezetői teendőket.

Közben épült az új könyvtár, Virág Ibolya hadakozott érte legtöbbet, nagy bánatára mindazoknak, akik sportcsarnok építésére mozgósították minden erejüket. A könyvtár igazgatói széke meg üresen. Pályázattal Virág Ibolyára osztották a vezetést, fél évre szólóan. Aztán 2003. január 1-jétől kinevezték a szokásos négy évre, amit letelte után még egyszer megismételték. A nagyon mutatós új könyvtárba való átköltözést ő vezényelte le. A hurcolkodás most is a már jól bejáródott módon történt: saját kezűleg.

Talán így. Egy kis csapat minden tagja hozzáadta volna ismereteit, s elkészült volna a József Attila Könyvtár fél évszázados, igazán mozgalmas története. S amely, ha nem is ennyi szóval, de apró villantásokban elmondható lett volna a jubileumi ünnepre tiszteletét tevő

hallgatóságának. Fölsorolva mindazok nevét, akik dolgoztak, vagy jelenleg is dolgoznak a könyvtárban: Pató Imre, Prázsisy Margit, Vajda Mária, Nagy Jusztna, Szöllősy Vágó Verona, Vajda Margit, Szabó Frigyes, Biacs Magdolna, Valter Erzsébet, Vörös Anna, Ljiljana Rakin, Virág Ibolya, Sárkány Ferenc, Bús Csaba (informatikusként és szakvizsgázott könyvtárosként ő lehetett volna a klasszikus könyvtári munka technológiai megújítója, de máshova vezényelték), Bús János, Satai Róbert, Vörös Rudolf, Farkas Ibolya, Apró Erzsébet, Tandari Erzsébet, Bata Annamária, Pósa Berec Sárika; a horgosi fiókkönyvtárban: Reisinger József, id. Táborosi Imre, Pópity Éva, Bíró Magdolna, Pécs Blanka, Virág Ibolya.

Nem feledkezve meg azokról, akik önkéntes munkájukkal évekig működtették, éltették a falusi könyvtárakat: Vörös Irén (Adorján), Tímár Anna (Orom); évtizedekig: Lékó János (Tóthfalu), Bózsó Piroška (Martonos), Kovács Mária, aki már 50 év óta könyvtáros (Kispiac). És meghívottakként ott lett volna a helyük a József Attila Könyvtár fennállásának 50. évfordulója alkalmából megrendezett jubileumon.

*Az új könyvtár
(A szerző fotója)*

Három újságnak küldtem beszámolót a jubileumról. A Hét Napnak azért, mert nem volt újságírója az ünnepségen.

A Magyar Szónak volt (Hhzs.), de a jelentéséből – nem leírva, csak bizonyára úgy kimaradt alapon – az derült ki, hogy jelen se voltam

a jubileumon, nemhogy szót kértem volna és kaptam is, nem beszélve dicső „megajándékozásom” mozzanatának elhallgatásáról.

Ugyanígy járt el az Új Kanizsai Újság „újságírója” is (K. Aranka), azzal az eltéréssel, hogy neki kissé rózsaszínű ceruzája volt, és sikerült is vele idillbe hajlón írnia. Ahogyan azt az udvar(onc)i „újságírás”, újságcsinálás megkívánja. El kellene talán tanulni ezt a manírt? De inkább mégse, mert nem lenne elégséges egymagában. Vele harmonizáló „tartást” is oda kívánna maga mögé az írás.

A Magyar Szó olyan fokú kompromisszum elfogadásával lett volna hajlandó megjelentetni az írást, amire én nem tudtam igent mondani.

A Hét Napnál azért kellett helyesbitést kér-

nem, mert a szerkesztő úgy húzta meg írást, hogy a közölt szövegváltozat szerint Bús János igazgató a kétszeres Híd-díjas ügyvéd költőről, Koncz Istvánról beszélt, nem pedig hogy a könyvtár róla elnevezett termében szövegként a közönséghez. S kihagyta a zavart helyzetben improvizált, kényszerű, megszégyenítő „ajándékozást”.

Hát így valahogy néz ki mifelénk a sajtó(t) kezükben tartók) szabadsága. De talán nem egészen, mert a hetilap legújabb (2013. január 30-i) számában kéretlenül végez helyreigazítást és kér elnézést, gyomrot fölkaravó hajbókolással olyan tartományi képviselőtől, aki itthon az első kis szélrezdülésre a határ túloldalára passzolta a vármegyét.

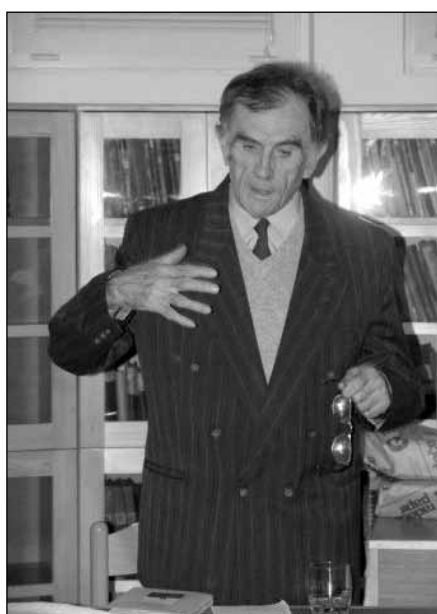
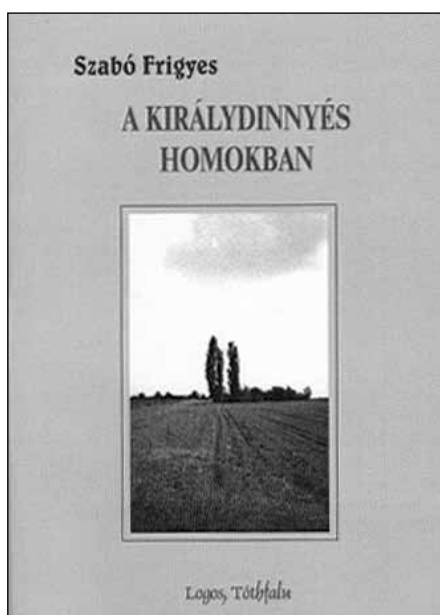
Magyar Kanizsa, 2012 decembere – 2013. 02. 07.

Vörös Anna és Szabó Frigyes

A szerző első könyvének bemutatója

Kovács Károly fotói

Dr. Papp György